

**Назавжди у ковиловому морі
Пам'яті Анатолія Петровича ГЕНОВА
(05.12.1937 – 03.04.2020)**

**Forever in the Feathergrass Sea
In memory of Anatoliy P. GENOV
(05.12.1937 – 03.04.2020)**

З квітня 2021 р. минув рік відтоді, як завершився земний життєвий шлях відомого українського природознавця і природоохоронця Анатолія Петровича Генова – кандидата біологічних наук, багаторічного директора Українського степового природного заповідника.

А.П. Генів народився 5 грудня 1937 р. у селищі Благодатне Волноваського р-ну Донецької обл., у багатодітній селянській родині. У 1953 р. закінчив сім класів Благодатненської неповної середньої школи, а в 1956 р. – 8–10-й класи Володимирівської

середньої загальноосвітньої школи у сусідньому селі. 5 липня того ж року був призваний до лав Радянської армії. Повернувшись з армії у 1959 р., два роки поспіль він працював водієм у колгоспі, а в 1961 р. вступив до Дніпропетровського державного університету (нині Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара) на біологічний факультет. У 1966 р. Анатолій Петрович успішно закінчив університетське навчання і тоді ж одружився зі своєю однокурсницею Л.Ф. Гущею, з якою прожив у щасливому шлюбі 50 років. Після закінчення

університету за розподілом він був направлений на роботу до Деркульської науково-дослідної станції полезахисного лісорозведення, де працював завідувачем лабораторії лісового ґрунтознавства. Саме тут А.П. Генів розпочав писати дисертацію, присвячену ґрунтам і продуктивності байрачних лісів Старобільщини. В 1968 р. в сім'ї народився син Борис, а у 1971 р. – дочка Олена.

У 1971 р. Анатолій Петрович був призначений директором Українського державного степового заповідника Академії наук УРСР, що на той час об'єднував три відділення – заповідники "Хомутовський степ" з центральною садибою, "Кам'яні Могили" та "Михайлівська цілина". Спочатку заповідник був структурною одиницею академічного Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного, тому одночасно з директорською посадою Анатолій Петрович був старшим науковим співробітником цього інституту і щорічно звітував про свою діяльність. Пізніше заповідник став самостійною організацією, але його тісні зв'язки з Інститутом ботаніки зберігалися, оскільки останній залишився науковим куратором заповідника. Займав Анатолій Петрович посаду директора понад 30 років, причому показав себе успішним організатором і дбайливим господарником. На садибі заповідника за період його роботи були збудовані три житлові будинки, музей природи, гараж-конюшня, літній загін для коней, баня, а також зведена водонапірна башта. Особливим досягненням Анатолія Петровича вважається будівництво містка через річку Грузький Єланчик у 1979–1980 рр., оскільки це дозволило напряму з'єднати садибу заповідника з навколишнім світом, а заодно й зняти транспортне навантаження на територію Хомутовського степу завдяки закриттю степових ґрунтових доріг. З 1975 по 1980 рр. було знайдено і завезено до заповідника 20 антропоморфних стел (у тому числі дві сенеолітичного періоду) і кам'яних половецьких скульптур ("кам'яних баб"). Отже, ці артефакти прадавніх культур були врятовані від знищення, оскільки вони нещадно розбивалися місцевим населенням і використовувалися як будівельний матеріал. "Кам'яні баби" були зібрані у Волноваському, Нікольському (Володарському), Новоазовському та колишньому Тельманівському р-нах Донецької обл., Більмацькому (Куйбишевському) р-ні Запорізької обл. та

Неклинівському р-ні Ростовської обл. і розміщені на екскурсійній стежці відділення "Хомутовський степ".

У 1980-х роках А.П. Генів виступив одним із ініціаторів і найактивніших організаторів створення четвертого відділення Українського степового природного заповідника – "Крейдова флора", дещо пізніше підготував наукове обґрунтування та картографічні матеріали для п'ятого відділення – Кальміуського. Зазначимо, що він здійснив велику кількість експедиційних виїздів з метою дослідження степу та пошуку малопорушених територій, придатних для заповідання. Завдяки його роботі було засновано низку об'єктів природно-заповідного фонду в Донецькій та Запорізькій областях.

Без сумніву, А.П. Генів був і успішним науковцем. У 1980 р. він захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за темою "Еколого-біоценологічні принципи оптимізації байрачного степу Північного Сходу України". Він брав активну участь у заходах з систематичного картування заповідних ділянок, які через кожні десять років проводив В.С. Ткаченко. Анатолій Петрович був автором чи співавтором близько 80 друкованих праць, у тому числі й монографії "Український природний степовий заповідник. Рослинний світ" (1998). Він видав два наукових збірники праць Українського степового природного заповідника, був організатором різноманітних наукових зустрічей, семінарів, екскурсій та конференцій, що відбувалися на базі заповідника, у тому числі й із залученням іноземних фахівців. Назавжди запам'яталися поїздки з ним по чотирьох відділеннях заповідника, де Анатолій Петрович відчував себе господарем і знав до деталей кожен ділянку степу, вникав у наукові та побутові проблеми, вирішував їх, або, перш ніж прийняти рішення, виносив на обговорення. Він цінував науку, яка була для нього на першому плані. Серед іншого, був ключовим учасником українсько-британського проєкту, присвяченого управлінню степовими екосистемами за допомогою випасання копитних тварин. Разом із колегами А.П. Генів розробив і опублікував невелику, але надзвичайно важливу книжку "Заповідник "Хомутовський степ". План управління" (2002). Саме згідно з цим планом у заповіднику було створено табун коней (біля 20 голів) з відповідною інфраструктурою для їхнього утримання.

Анатолій Петрович був надзвичайно щирою, доброю, простою у спілкуванні людиною. Він дуже поважав і любив колег, а його гостинна родина завжди тепло приймала науковців, які приїжджали до Хомутовського степу проводити свої дослідження. Він завжди був у центрі наукових компаній, полюбляв наукові дискусії, жарти та й просто "розкіш людського спілкування", завжди був готовий допомогти і підтримати. Він любив свою родину, був щасливим батьком і дідусем. Але найповніше розкривалася особистість Анатолія Петровича у степовій природі, коли він вів друзів та колег своїми улюбленими стежками, захоплювався срібним морем ковили, квітанням степових схилів... Саме тоді його широка й щира посмішка особливо тішила серця людей навколо. Анатолій Петрович особливо відчував спорідненість душ тих, хто, як і він, щиро захоплювалися світом живої природи, і з такими людьми відразу й щиро зближувався, саме на підґрунті спільності інтересів та вподобань, любові до українського степу, до всього чарівного навколишнього світу.

Анатолій Петрович був справжнім подвижником своєї справи, дуже любив і навіть обожнював природу. Свої думки і емоції він часто висловлював у віршованій формі, видавав аматорські поетичні збірки. Лише добра, чуйна і світла людина, закохана в життя, може так ніжно оспівувати навколишній світ:

Дерева голі ще дримають,
А проліски весну вітають
І заквітчали в голубінь
Галявину і далечінь.

Їх пестить сонечко ласкаве.
Вони купаються в росі,
Красуючись в zenіті слави
Під спів пташиних голосів.

Ніколи спрага їх не мучить:
Коротка в них цвітіння мить.
А ліс могутній, ліс дрімучий
Їх від негоди захистить...

Світла пам'ять про Анатолія Петровича Генова – чуйну, душевну й добру Людину, патріарха-практика заповідної справи Донеччини й Запорізького краю, відомого українського степознавця та лісознавця, краєзнавця, поета і патріота у збереженні історичної спадщини Північного Приазов'я і заповідних куточків Донбасу, учителя і наставника керівників відділень Українського степового природного заповідника, щиросердного господаря, люблячого і турботливого сім'янина, завжди буде жити у серцях усіх, хто його знав і працював з ним.

Я.П. ДІДУХ, С.Л. МОСЯКІН, В.П. ГЕЛЮТА,
В.С. ТКАЧЕНКО, В.П. ГАЙОВА,
В.О. СІРЕНКО, Н.М. СІРЕНКО

